תורתך שאלתי

עיון בפרשיות השבוע בדרך שאלות ותשובות

גליון מס' 265 - לפרשת תולדות

וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת וְהִנֵּה תוֹמִם בִּבְטְנָהּ (כה, כד)

מדוע נכתבה המילה 'תוֹמִם' בכתיב חסר, (ללא א' וללא י')?

- חז"ל **במדרש רבה** מבארים שבשונה מלידת פרץ וזרח שבהם נאמר "תְּאוֹמִים" מלא (לקמן לח, כז), חסרון האותיות רומז לפער רוחני: אצל תמר היו שניהם צדיקים, ואילו אצל רבקה – יעקב צדיק ועשו רשע.
- ה'**חזקוני**' מוסיף שבדרך כלל תאומים דומים במראיהם, אך כאן התגלה שוני רב כבר בלידתם, עשו יצא אדמוני ושעיר, ואילו יעקב נולד איש חלק ומהול. **הכתיב החסר מלמדנו שבלא שותפות של קדושה ובחירה בטוב, מושג ה"תאומות" נותר פגום וחסר.**

וַיְהִי רָעָב... וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גְּרָרָה (כו, א)

מדוע בחר יצחק לפנות דווקא אל ארץ גרר בעת הרעב?

הישענות על זכות אבות ובריתו של אברהם

יצחק ביקש להימנע ככל האפשר מירידה למצרים, ונשען על ברית השלום שכרת אביו עם אבימלך כדי למצוא מקלט ומחסה בקרבתו **(רד"ק, רמב"ן)**

ציות לציווי שמיימי

לשיטת ה**רלב"ג**, פנייתו לגרר היתה קיום ישיר של הצו "שְׁכֹן בָּאָרֶץ", שכן חבל ארץ זה נכלל בהבטחה.

תחנת מעבר ודרך ארץ

ה**חזקוני** וה**ספורנו** ביארו שארץ גרר שימשה כנתיב הקצר ביותר בדרך למצרים, ויצחק עבר בה כדי ליטול רשות מהשליט לפני היציאה מהארץ.

וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו... וְרִבְקָה אֹהֶבֶת אֶת יַעֲקֹב

מדוע שותקת התורה ואינה מזכירה כלל את אהבתה לעשו?

- **מדרש אגדה:** "וכי עשו גם כן לא היה בנה? אלא ש**יעקב שומע היה אל אביו ואל אמו**, שנאמר 'וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל אָבִיו וְאֶל אִמּוֹ', **ועשו לא היה שומע אלא לאביו,** לפיכך קראתו 'בְּנָהּ'". רבקה הבחינה במעשי עשו והתרחקה מהם.
- ה**רד"ק** מסביר שעשו בחר במלאכת ציד מסוכנת ורצופת סכנות, והליכתו בדרך זו הכאיבה לה.
- ה**אברבנאל** מדגיש שאין מדובר בשנאה חלילה. כרואת פני עתיד, זיהתה רבקה שיעקב הוא עמוד התווך הממשיך את מורשת הבית, וראוי לקבל את הברכות.

רִבְקָה בַּת בְּתוּאֵל הָאֲרַמִּי מִפַּדַּן אֲרָם אֲחוֹת לָבָן הָאֲרַמִּי

מדוע ראתה התורה צורך לציין שוב שהיתה אחותו של לבן?

- ה**רד"ק והבכור שור** מציינים שלבן עמד בראש המשפחה והיה האח הבכור, וכדרך המקרא להזכיר אחים מרכזיים.
- **אור החיים** מסביר שכאן נרמז שורש תכונותיו של עשו, שהרי "רוב בנים דומים לאחי האם", להמחיש את כובד משקלה של ההשפעה המשפחתית.
- לפי ה'**אזנים לתורה**' התורה הדגישה במילים אלו שלמרות ברכת לבן ("הֱיֵה לְאַלְפֵי רְבָבָה") רבקה נותרה עקרה. פקידתה נבעה רק מכוח תפילתם הטהורה של יצחק ורבקה.

הגליון מוקדש

לע"נ ר' יהודה אריה

ב"ר הרה"ג אברהם

זללה"ה

שואלים על השולחן

שאלת פתיחה ללימוד משפחתי

וַיֶּאֱהַב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צַיִד בְּפִיו

האם יצחק הבחין באופיו האמיתי של עשו?

• לדעת **הרד"ק והספורנו** אכן יצחק בתמימותו **לא הכיר ברשעותו** של עשו. אילו ידע ממעשיו, היה מוכיחו וממילא נמנע מלבקש לברכו, דבר שגרר לבסוף תקלה ואת בריחת יעקב.

• לעומת זאת, **המלבי"ם** מבאר שיצחק **הכיר היטב את טבעו**, בפרט לאחר נישואיו לנשים שהיו "מֹרַת רוּחַ". משום כך ייעד לו במכוון רק ברכות ארציות של עושר גשמי ושלטון ("משמני הארץ"), ביודעו שאינו ראוי לקבל את ברכת אברהם הרוחנית, שנועדה ליעקב בלבד.

תובנות מעשיות לחיים:

1. **חינוך מותאם אישית לכל ילד** (המלבי"ם): יצחק לא התעלם מתכונותיו של עשו, אלא ביקש לכוון את הכוחות החומריים שלו לאפיק הנכון לו. [חינוך מתאים בבית מעניק לכל אחד תפקיד וכלים התואמים את אישיותו].
2. **מעורבות הורית** (הספורנו): חשוב לראות מציאות כהווייתה ולהעיר ולהדריך באהבה. מניעה מכך עלולה להוביל לתקלות.
3. **אהבה שאינה תלויה בדבר:** על אף מורכבות דרכו של עשו, יצחק לא הרחיקו. גם כשיש פערים רוחניים והשקפתיים, יש חשיבות לשמר קשר חם ואוהב.

בַּעֲבוּר תְּבָרֶכְךָ נַפְשִׁי בְּטֶרֶם אָמוּת (כז, ד)

מדוע ביקש יצחק אבינו להעניק את ברכתו דווקא לעשו ולא ליעקב?

- **רד"ק:** יצחק ידע שיעקב זכה לקבל את ברכת אברהם ואינו זקוק לסעד מיוחד כדי לשמור על דרכו. לעומתו, עשו, "איש שדה" המתמודד עם יצרים זקוק לברכה. יצחק **קיווה שהשפעת הברכה תרומם אותו ותסייע להיטיב את מעשיו.**
- **רמב"ן:** יצחק ראה בעשו את בנו הבכור, וסבר שמחובתו לייעד אותו להמשך שושלת הקודש: לנחול את הארץ המובטחת. **הברכה נועדה להטיל עליו את האחריות ההנהגתית והרוחנית** של בית אברהם.
- **רש"ר הירש:** יצחק לא עמד על מלוא עומק מצבו הרוחני של עשו, וראה בו בעיקר את כישוריו המעשיים ועוצמתו המנהיגותית. הוא ביקש למנותו כראש המשפחה וכמדריכו של בית אברהם **בהתמודדות עם אתגרי העולם הגשמי.**
- **רבי יעקב קמינצקי:** יצחק לא התעלם ממעלותיו של יעקב, אלא **רצה ליצור שותפות בין האחים:** שיעקב ישקוד על התורה ועבודת ה', ואילו עשו, איש המעשה, ישתמש בברכות הגשמיות כדי לתמוך בו ולדאוג לפרנסתו.

השאלות והתשובות מתוך ספרי 'תורתך שאלתי'
לימוד פרשיות התורה בדרך שאלות ותשובות

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כַיּוֹם אֶת בְּכֹרָתְךָ לִי (כה, לא)

מדוע ראה יעקב אבינו חשיבות כה רבה בקניית הבכורה, עד שמסר נפשו עליה?

מדרש רבה: "מה ראה אבינו יעקב שנתן נפשו על הבכורה? דתנינן, עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורים, משהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה בכהנים, אמר: יהיה רשע זה עומד ומקריב? לפיכך נתן נפשו על הבכורה". יעקב ראה בבכורה שליחות רוחנית ולא יתרון גשמי

רבנו בחיי והמלבי"ם מבארים שיעקב לא חיפש שררה או כבוד, אלא חפץ לשאת באחריות הרוחנית, לזכות בברכות השמימיות ולהמשיך את שליחות בית אברהם ויצחק. קנין הבכורה היה הצלת לפיד הקודש והפקדתו בידים טהורות.

הלימוד בגיליון מוקדש להצלחת התורם ובני משפחתו בחינוך, יראת שמים, פרנסה, ובריאות

מקור השטנה

וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרֲכוֹ אָבִיו (כז, מא)

על אודות המתח השורר בין יעקב לעשו אנו למדים כבר משעת לידתם, אך שיאו נרשם שעה שבירך יצחק את יעקב במקום את עשו. בעקבות כך התעוררה בלב עשו עוינות יוקדת, כמפורש בכתובים: "וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב עַל הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרֲכוֹ אָבִיו".

שאלו את רבי יהונתן אייבשיץ, מדוע כשמתעוררת ליהודי שאלת כשרות הוא רץ לרב ומקבל את פסק ההלכה בלב שלם, גם כשכרוך בהפסד ממוני, ואילו כשניטש דין תורה בענייני ממונות מול רעהו, מתקבל פסק הדין אצל הצד המחויב בתרעומת ובכעס? מה פשר הפער בין המקרים?

השיב להם רבי יהונתן בפיקחותו: בדיני כשרות, הממון אמנם אבד, אך אין איש שנהנה ממנו, וקל לאדם להשלים עם רוע הגזירה. לעומת זאת, בדיני ממונות, כשצד אחד מפסיד בעל דינו יוצא נשכר **ואת זה קשה למפסיד לסבול**, כפי שכתוב "וַיִּשְׂטֹם עֵשָׂו אֶת יַעֲקֹב", הקושי של עשו היה כפול: א. שלא הוא קיבל את הברכות, ב. יותר מכך, "אֲשֶׁר בֵּרֲכוֹ אָבִיו", **על כך שדווקא אחיו יעקב זכה בהן.**

וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו מֵרְאֹת וַיִּקְרָא אֶת עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי (כז, א)

האם ידע יצחק על מכירת הבכורה?

לדעת ה**רמב"ן וה'אור החיים' יצחק לא ידע על המכירה.** רבקה לא גילתה לו את נבואת "וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר", והדבר נודע לו רק כשזעק עשו: "אֶת בְּכֹרָתִי לָקָח". [משום כך דייקה התורה לכנותו "בְּנוֹ הַגָּדֹל" ולא 'הבכור', כדי שלא ייצא דבר שאינו מדויק].

לעומתם, מבאר ה'**בכור שור' שיצחק ידע היטב על המכירה.** דווקא משום כך ביקש לברכו בעצמו, כדי להעניק לעשו נחלה וקיום, מחשש שינושל ע"י יעקב שקנה את הבכורה.

מעוניינים ברעיונות חינוכיים מפרשת השבוע?
שלחו את המילה 'רעיון' למייל
Office@shaalti.co.il

